

1.12.

Rád si jednou za čas čtu legendy o životech svatých. Na světě je málo knih, které by obsahovaly tolik podivuhodných příběhů. Je to skutečný vodopád lidských osudů. Kromě poučení jsou plné neuvěřitelných vyprávění. Je jisté, že bychom jen stěží našli v literaturách všech věků a národů obdobnou sbírku příběhů.

Přesto i tyto legendy, i tyto příběhy se dají systematizovat, pokud si klademe za cíl zjistit, jak se svatí stali svatými. Ukazuje se, že kromě hlavní podmínky – nezpochybnitelné víry – bylo zapotřebí ještě několika skutků. Nejdůležitějším z nich byla důstojná smrt. Múčednická, ale zároveň důstojná smrt je hlavní zárukou toho, že se člověk stane svatým. Svatí umírali strašlivě.

122

Všechny popisy násilí v současné beletrii se nemožno rovnat těm ořeseným podmínkám umírání, které byly určeny pro svaté. Fantasmagorické výmysly autorů těchto smrti vyvracejí jakákoli tvrzení pesimistů, že lidé jsou čím dál horší. Protože tenkrát, na začátku tisíciletí, fantazie a pracovitost katů neznala mezí. Ale různé druhy smrti patří k nepodstatným detailům krásné literatury. Důležité je, jak se odsouzenci na smrt chovali. Nikdo z nich nezavrával, nesklonil se a nezapochyboval. Přijímali hodiny nebo minuty smrti téměř radostně. Přitom tu jsou věci, které naše povrchní hlavy nepochopí: rodiče se divali na mučení svých dětí a naopak. Nikdo si ale nikdy nedovolil ustoupit či podlehnout malovérnosti. Další cesta ke svatosti spočívala ve ctnostném a čistém životě. Dodržet ho dokázal jen málokdo. Ti, kterým se to povedlo, se dělí na dvě kategorie: na askety a na ty, kteří každou chvíli pomáhali lidem. Jiné cesty spočívaly v činění velkých skutků pro blaho církve, konání divů a zázraků. Přesto mi jsou nejvíce sympatičtí ti svatí, kteří vymysleli něco takového, co do teď nenechá člověka klidným.

Obzvlášť důležitý pro lidské úvahy a hloubání je život svatého Simeona Sloupovníka. Člověka, který si z tisíce životních možností vybral tu nejpodivnější: dvacet let strávil v modlitbách na vysokém sloupu, kde neslo udělat jediný zbytečný pohyb. Dvacet let, den co

den, každou minutu jenom tohle místo. Naprosté pohrdání tím, čemu se říká životní možnosti. Po dvacet let jenom dva zelné listy denně. To byla jeho jediná strava. Zbytek času rozmloval s Bohem. Žádné vnější dojmy, žádné putování, setkání ani zábava. A co je nejdůležitější: žádné nářkáni, jen nelidská výdrž. Pragmatik by takový život nazval zbytečností, útekem. Ale ve skutečnosti Simeon patří k těm, kteří dávají životu alespoň nějaký smysl.

Když se začínám nudit a nemohu se dočkat něčeho, co se má každou chvíli stát, vždycky se znepokojuji myšlenkou na Simeona Sloupovníka. Jak bylo jemu?

123

2. 12.

Dnes se mi stalo něco opravdu zvláštního – souhra náhod, která by se dala nazvat magickou. Stává se totiž, že když na někoho myslíme, byť i nevědomky, vyvoláváme během dne jeho obraz zas a znova.

Ráno jsem se chtěl oholit nebo si jen opláchnout obličej, už ani nevím. A když jsem se podíval do zrcadla, řekl jsem si: „Bohumile! Hrabale!“ A navečer jsem zašel do vinárny. Tam jsem znovu narazil na ducha Hrabala (samozřejmě že když už se musel někde zjevit, kde jinde než u vína). Ve vinárně mi Čech projíždějící kolem vyprávěl o Hrabalově smrti. Příběh byl strašně dojemný a o to mlejší, že nebyl pravdivý. Ale Češi, krajané velkého Bohumila Hrabala, v něj věří. Čech mi vyprávěl následující: když Hrabal ležel v nemocnici se znehybněným nohama, zaujali ho ptáčky, kteří lomozili za oknem. Pan Bohumil se doplazil k parapetu a krmil ptáčky chlebem z nemocničního přídelu. A jak poslouchal práci povídaní, vykláněl se z okna čím dál víc. Až do okamžiku, kdy ztratil rovnováhu, sletěl dolů a zabil se.

Ve skutečnosti je prokázáno, že staříčky Hrabal pohrdal medicínou, nemocí i nemožností. Možná si chtěl vyzkoušet, jaké by to bylo ocitnout se na místě dřevěného anděla, kterého sám popsal a kterého rozřezali na kusy před pražským kostelíkem. Anebo si ho k sobě zavolal někdo z těch, kdo se často zjevovali jak jemu, tak i jeho dědovi a tátovi po několika sklenkách moravského vína: Kristus, Bedřich Veliký, Lao-c’.

Hrabal byl zajisté největším básníkem současného Česka, který psal odposlouchaná vyprávění. To, co zaslechl od obyčejných Pražanů, se přerodilo ve studnici, kaluž, proudy Bohumilovy fantazie a stalo se veledílem. Znal ho celý svět, a Hrabal mezitím pracoval buď v ocelárnách, kde se mu stal úraz hlavy, nebo ve sběrných surovinách, kam různí pražští podivní nosili starý papír. Jeho říše, to byla překrásná čeština, víno, vidiny a vyprávění

pábitelů překypujících životem. „Bohumile! Hrabale!“ promlouval ke svému odrazu v zrcadle vyčítavým hlasem vlastní matky. Odraz mlčel. A Bohumil zapisoval příběhy. Zemřel to léto, kdy umírali stejně vysušení starci jako on: Jacques-Yves Cousteau, Bulat Okudžava a matka Tereza.

A dnes se mi zjevil v narážkách, stejně jako se dřív zjevovали nesmrtelní starci jemu.

A co je zvláštní, skoro všichni lidé, kterých si vážím, už měli s tímto nebožtkem co do činění.

125

PROCHAS'KO, Taras. *Jetotak*. Přeložil Jekaterina GAZUKINA, přeložil Alexandra VOJTŠKOVÁ, přeložil Tereza CHLAŇOVÁ, přeložil Marie ILJAŠENKO, přeložil Rita LYONS KINDLEROVÁ, přeložil Miroslav TOMEK. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2020. ISBN 978-80-7465-458-9.